

Fonètica i Fonologia de l'Espanyol

Codi: 106367
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2504211 Llengua i Literatura Espanyoles	OB	2	1

Professor/a de contacte

Nom: Antonio Rios Mestre
Correu electrònic: antonio.rios@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Equip docent

María Jesús Machuca Ayuso
Lourdes Aguilar Cuevas

Prerequisits

L'estudiant ha de conèixer els fonaments i les eines metodològiques necessàries per assolir una formació bàsica en la fonètica i fonologia de la llengua espanyola.

Ha de saber gestionar la bibliografia i la informació, i interpretar-les d'una manera crítica.

Ha de saber redactar correctament un text científic.

Objectius

L'objectiu d'aquesta assignatura és familiaritzar els alumnes amb les nocions bàsiques de fonètica i fonologia. Es pretén que l'estudiant sigui capaç de descriure el sistema fonètic i fonològic de l'espanyol, que li donarà els fonaments per poder aprofundir en aquestes matèries a l'assignatura *Estudis fònics de l'espanyol*.
Perspectives i aplicacions.

Competències

- Analitzar les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua espanyola, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Elaborar argumentacions aplicables als àmbits de la literatura hispànica, de la teoria literària, de la llengua espanyola i la lingüística, i avaluar-ne la rellevància acadèmica.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir un coneixement fonètic profund perquè es pugui aplicar a altres àmbits interdisciplinaris.
2. Caracteritzar els fenòmens lingüístics tenint en compte els diferents nivells d'anàlisi.
3. Descriure el sistema fonològic de l'espanyol a partir de la distribució, les relacions i les propietats articulatòries i acústiques dels seus elements.
4. Fer prediccions i inferències lingüístiques sobre el contingut d'un text.
5. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic i en la transmissió dels seus coneixements.
6. Fer servir les eines digitals per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionades amb l'estudi de la llengua i de la literatura espanyoles.
7. Fer servir les fonts tradicionals per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionades amb estudi de la llengua i de la literatura espanyoles.
8. Identificar els constituents d'una paraula i els nivells en què operen.
9. Identificar i descriure les construccions sintàctiques de l'espanyol.
10. Justificar mitjançant una terminologia apropiada l'anàlisi de les dades des d'un punt de vista lingüístic.
11. Proposar noves maneres de mesurar l'èxit o el fracàs en la implementació de propostes o d'idees innovadores.
12. Reconèixer acústicament i articulatòriament els sons i la prosòdia de l'espanyol.
13. Reconèixer els vincles existents entre la semàntica composicional i altres disciplines, tant lingüístiques (sintaxi, lexicologia, pragmàtica) com no lingüístiques (filosofia, lògica, matemàtiques).

Continguts

L'assignatura està constituïda per 8 blocs temàtics.

1. Descripció articulatòria de les vocals i les consonants

Paràmetres articulatoris per a la classificació de les vocals: obertura oral i posició de la llengua. Paràmetres articulatoris per a la classificació de les consonants: mode d'articulació, lloc d'articulació i sonoritat.

1. Descripció acústica de les vocals i les consonants

Paràmetres acústics per a la classificació dels sons: sons periòdics i aperiòdics. Relacions entre les característiques articulatòries i acústiques.

3. La transcripció fonètica

Els alfabet fonètics: l'alfabet de la Revista de Filologia Espanyola (RFE) i l'Alfabet Fonètic Internacional (AFI).

4. Els fenòmens prosòdics

L'accent. L'entonació. Les pauses.

1. El sistema fonològic de l'espanyol

Del so al fonema. Fonemes i al·lòfons. Contextos i distribucions. Factors de variació.

1. C

[

7. La síl·laba

La síl·laba com a unitat fonològica. Divisió sil·làbica i estructura. Nucli i marges. Grups vocàlics i consonàntics.

1. Processos fonològics de l'espanyol

Els sons en contacte. La representació dels processos fonològics de l'espanyol.

Metodologia

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'alumnat es reparteix de la manera següent:

(1) Un 35% d'activitats dirigides

Aquestes activitats dirigides han de respondre a una programació horària predeterminada, que requereix la direcció presencial del professorat i que està especificada en hores a l'apartat anterior. A més, s'ha de tenir en compte que aquestes activitats estan distribuïdes en classes teòriques (17,5%) i discussió de documents de diferent tipus (17,5%).

(2) Un 10% d'activitats supervisades

S'entén per activitat supervisada aquella que programa el professorat per a que l'alumnat treballi de manera autònoma, però amb la supervisió del professorat. Aquestes es realitzaran abans que les activitats autònomes per tal que el professorat observi si l'alumnat és capaç de treballar independentment. En cas contrari, el professorat li suggerirà els aspectes que ha de reforçar per portar a terme la següent activitat.

(3) Un 50% d'activitats autònomes

En aquestes activitats s'ha de tenir en compte les hores d'estudi i la preparació de les proves avaluable, que l'alumne ha de fer de manera autònoma. Es preveuen en total unes 75 hores dedicades a aquestes activitats. Les activitats autònomes es veuran reflectides en la realització de tres exercicis presencials avaluable: un relacionat amb l'apartat de fonètica; un altre, amb el de fonologia, i una transcripció fonètica. Aquests treballs seran part de les activitats d'avaluació.

(4) Un 5% d'activitats d'avaluació

El professorat avaluarà aquesta assignatura de manera continuada mitjançant els exercicis presencials abans esmentats, però també requereix la realització d'una prova escrita per avaluar, a més dels continguts, la forma d'expressar-se que té l'alumnat. No hem d'oblidar que es tracta d'una assignatura que pertany a la matèria "Llengua Espanyola".

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe magistral	26,5	1,06	3, 12
Resolució d'exercicis	26	1,04	2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12
Tipus: Supervisades			
Preparació de les activitats d'avaluació	5	0,2	3, 4, 5, 6, 7, 12
Supervisió i revisió d'exercicis	10	0,4	3, 4, 5, 6, 7, 11, 12

Tipus: Autònomes

Ampliació de coneixements	15	0,6	1, 2, 3, 4, 6, 7, 11, 12
Cerca de referències bibliogràfiques	15	0,6	3, 6, 7, 12
Preparació d'activitats de comprensió lectora	15	0,6	3, 4, 6, 7, 12
Preparació d'activitats de producció escrita	15	0,6	3, 4, 5, 6, 7, 10, 12
Preparació d'exercicis	15	0,6	2, 3, 4, 6, 7, 10, 12

Avaluació

Avaluació

L'alumnat s'ha de presentar a totes les activitats d'avaluació. Per aprovar l'assignatura, la nota final ha de ser com a mínim un 5, un cop s'hagi aplicat la suma dels percentatges.

S'assignarà un "no avaluable" quan les evidències d'avaluació que s'hagin aportat equivalguin a un màxim d'una quarta part de la qualificació total de l'assignatura.

Després de presentar cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (a Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Recuperació. Activitats no realitzades o suspeses

Podrà accedir a la recuperació qui s'hagi presentat a activitats el pes de les quals equivalgui a un 70% o més de la qualificació final i que hagi tret una qualificació mitjana ponderada de 3,5 o més.

La recuperació es farà mitjançant una prova addicional en el període de recuperació fixat per la Facultat, considerant el que queda recollit a l'apartat de recuperació.

L'alumnat que es presenta a recuperació i supera la prova obtindrà una nota final de 5.

No hi haurà proves addicionals per a pujar la nota final.

Irregularitats en les activitats d'avaluació

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercici de fonologia	25%	2	0,08	3, 4, 5, 6, 7, 10, 12
Exercici de fonètica	25%	2	0,08	3, 4, 5, 6, 7, 10, 12
Prova de transcripció fonètica d'un arxiu d'àudio, comentari de les	10%	1,5	0,06	1, 3, 4, 5, 6, 7,

Bibliografia

ALARCOS, Emilio (1950). *Fonología española*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales 1), 1965 4a ed. ampliada y revisada.

ALCINA, Juan - BLECUA, José Manuel (1975). *Gramática española*. Ariel, Barcelona.

Alfabeto fonético de la RFE, *Revista de Filología Española* II, 1915, pp. 374-376.

ALCOBA, Santiago - MURILLO, Julio (1998). "Intonation in Spanish", en Daniel Hirst y Albert di Cristo (Eds.), *Intonation Systems, A Survey of Twenty Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 152-166.

ALVAR, Manuel (1999). *Manual de dialectología hispánica. El español de España*. Barcelona: Ariel.

ALVAR, Manuel (2000). *Manual de dialectología hispánica. El español de América*. Barcelona: Ariel.

CANELLADA, María Josefa - MADSEN, John Kulhmann (1987). *Pronunciación del español. Lengua hablada y literaria*. Madrid: Castalia.

CONTRERAS, Heles - LLEO, Conxita (1982). *Aproximación a la fonología generativa. Principios teóricos y problemas*. Barcelona: Anagrama.

CHOMSKY, Noam - HALLE, Morris (1968). *The Sound Pattern of English*. New York: Harper & Row. Trad cast de José Antonio Millán: *Principios de fonología generativa*. Madrid: Fundamentos, 1979.

DE-LA-MOTA, Carme (2009). "El análisis fonético y fonológico de la lengua oral. Tendencias y retos actuales", en DE-LA-MOTA, Carme y Gemma PUIGVERT (Eds.), *La investigación en Humanidades*, Madrid, Biblioteca Nueva., pp. 149-170.

DE-LA-MOTA, Carme - RÍOS, Antonio (1993). "Problemas en torno a la transcripción fonética del español: los alfabetos fonéticos propuestos por IPA y REFE y su aplicación a un sistema automático", *Actas Universitatis Wratislaviensis*, 1660, *EstudiosHispanicos*, IV, 1995, pp. 97-109.

D'INTRONO, Francesco - DEL TESO, Enrique - WESTON, Rosemary (1995). *Fonética y fonología actual del español*. Madrid, Cátedra.

GARRIDO, Juan María - MACHUCA, María Jesús - DE-LA-MOTA, Carme (1998). *Prácticas de Fonética. Lengua Española I*. Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

GIL FERNÁNDEZ, Juana (1988). *Los sonidos del lenguaje*. Madrid: Ed. Síntesis.

GIL FERNÁNDEZ, Juana (2007). *Fonética para profesores de español de la teoría a la práctica*. Madrid: Arco Libros.

HARRIS, James Wesley (1969). *Spanish Phonology*. Cambridge: The MIT Press. Trad cast de Aurelio Valverde: *Fonología generativa del español*. Barcelona: Planeta, 1975.

HARRIS, James Wesley (1983). *Syllable Structure and Stress in Spanish. A Nonlinear Analysis*. Cambridge: MIT Press. Trad. cast. de Olga Fernández Soriano: *La estructura silábica y el acento en español*. Visor, 1991.

HIDALGO, Antonio - QUILIS, Mercedes (2004). *Fonética y Fonología Españolas*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2ª ed. corr. y aum.

IRIBARREN, Mary C. (2005). *Fonética y Fonología Españolas*. Madrid: Editorial Síntesis.

JAKOBSON, Roman - HALLE, Morris (1956). *Fundamentals of Language*. The Hague: Mouton (*Ianua Linguarum*). Trad. cast. de Carlos Piera: *Fundamentos del lenguaje*. Madrid: Ayuso, 1980 3a ed. Trad. cat. de J. Llisterri: *Fonaments del llenguatge*. Barcelona: Empúries (Biblioteca Universal Empúries, 5), 1984.

LLISTERRI, Joaquim (1996). "Los sonidos del habla", en Martín Vide (ed.) *Elementos de Lingüística*. Barcelona: Octaedro Universidad.

MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio - FERNÁNDEZ PLANAS, Ana María (2007). *Manual de fonética española*. Barcelona: Ariel.

NAVARRO TOMÁS, Tomás (1918). *Manual de pronunciación española*. CSIC: Madrid. 21ª edición, 1982.

NAVARRO TOMAS, Tomás (1945). *Manual de entonación española*. New York: Hispanic Institute. 4ª edición: Madrid: Guadarrama (Punto Omega, 175), 1974.

OBEDIENTE, Enrique (2007). *Fonética y fonología* (3a ed.). Mérida: Consejo de Publicaciones, Facultad de Humanidades y Educación, Universidad de Mérida. (Primera edición: 1998).

PALACIOS, Azucena (coord.) (2008). *El español en América*. Barcelona: Ariel.

PENAS IBÁÑEZ, María Azucena (2014). *Panorama de la fonética española*. Madrid: Arco-Libros.

QUILIS, Antonio (1981). *Fonética acústica de la lengua española*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, 49).

QUILIS, Antonio (1993). *Tratado de fonología y fonética españolas*. Madrid: Gredos (Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, 74).

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2011). *Nueva Gramática de la Lengua Española: Fonética y Fonología y el DVD Las voces del español: tiempo y espacio*, Madrid: Espasa.

SCHANE, Sanford A. (1973). *Generative Phonology*. Englewood Cliffs: Prentice Hall. Trad. cast. de E Franquesa: Introducción a la fonología generativa. Barcelona: Labor, 1979.

Programari

- Audacity (<https://www.audacityteam.org>)
- Praat: doing phonetics by computer (<https://www.fon.hum.uva.nl/praat>)